

Notat af udenrigsministeriets direktør 25. sep. 1943¹⁾

Følgende blev den 25. september 1943 noteret af udenrigsministeriets direktør, Nils Svenningsen.

- - -

Formanden for den jødiske menigheds repræsentantskab, Højesteretssagfører Henriques, og næstformanden, hr. Lachmann, indfandt sig dags dato hos undertegnede i anledning af den frygt, der næredes for, at jødespørgsmålet kunne blive rejst her i landet.

Jeg bekræftede over for de to herrer, at Dr. Best²⁾ personlig over for mig havde udtalt, at jødespørgsmålet overhovedet ikke var blevet rejst og tilføjede, at Regierungsdirektor Stahlmann³⁾ under min samtale med ham i anledning af husundersøgelsen på menighedens kontor i Ny Kongensgade⁴⁾ havde betonet, at denne aktion ikke var rettet mod den jødiske menighed som sådan. Den pågældende aktion var udelukkende foretaget, havde dr. Stahlmann sagt, for at eftersøge bevisligheder, der kunne være kompromitterende for enkeltpersoner med hensyn til antitysk virksomhed. Der var altså ikke tale om nogen foranstaltning, der var racemæssig begrundet.⁵⁾

Højesteretssagfører Henriques spurgte, hvem der havde ansvaret for den omtalte aktion samt for de stedfundne arrestationer. Jeg svarede, at disse sager ikke sorterede under General von Hanneken⁶⁾, men at ansvaret måtte ligge hos de tyske myndigheder i Dagmarhus⁷⁾, dvs. i øverste instans hos Dr. Best.

- - -

Hr. Lachmann omtalte spørgsmålet om herværende jøders ekspatriering⁸⁾. Det drejede sig både om danske jøder og om tyske emigranter⁹⁾. Hidtil havde man fra den jødiske menigheds side stillet sig på det standpunkt at fraråde både danske og udenlandske jøder at forlade landet. Var det rigtigt stadig at indtage dette standpunkt? Jeg svarede, at der jo kun var tale om illegal ekspatriering, og at det efter min mening stadig var betænkeligt for ledelsen af den jødiske menighed at fravige det hidtidige standpunkt. Dersom der pludselig skulle vise sig en strøm af jødiske flygtninge, der forlod landet, måtte efter min mening risikoen for foranstaltninger mod de lovlydige jøder, der ikke indlod sig på flugtforsøg, blive større.

Den 25. september 1943

Nils Svenningsen

1. Nils Svenningsen var som udenrigsministeriets direktør havnet i en ledende rolle over for tyskerne efter den danske regering var gået af den 29. august 1943.
2. Werner Best var fra 1942-45 tysk "Rigsbefuldmægtiget" i Danmark.
3. Friedrich Stahlmann arbejdede i det tyske gesandtskab hele perioden 1940-45.
4. Om aktionen i Ny Kongensgade se evt. kilderne "Notat fra udenrigsministeriets direktør 31. aug. 1943" og "Notat fra udenrigsministeriets direktør 18. sep. 1943".
5. Racemæssigt begrundet: Aktionen mod de danske jøder var en del af den nazistiske „Endlösung“ – udryddelsen af Europas jøder – en politik, der havde baggrund i den nazistiske „racelære“, hvor jøderne skulle udgøre en særlig „race“.
6. von Hanneken var øverstbefalende for de tyske tropper i Danmark. Med den militære undtagelsestilstand havde han i princippet fået al magten i landet.
7. Den civile tyske ledelse i Danmark under besættelsen havde hovedkontor på Dagmarhus på Rådhuspladsen i København.
8. Ekspatriering: Egentlig at forlade sit fædreland („Patria“) – her tænkes på dette med at flygte fra Danmark.
9. Tyske emigranter: Trods en stram dansk flygtningepolitik var der i 1930'erne ankommet en del jødiske flygtninge fra Tyskland til Danmark.

Om kilden

Notat af udenrigsministeriets direktør 25. sep. 1943

Nils Svenningsen, som var departementschef og direktør i udenrigsministeriet, har noteret, at han har haft møde med formanden for den jødiske menigheds repræsentantskab, højesteretssagfører Henriques, og næstformanden, hr. Lachmann. Henriques og Lachmann er bekymrede for de danske jøders sikkerhed, men Svenningsen opfordrer dem til at fraråde de danske jøder at flygte. Dette gør Svenningsen, fordi den tyske rigsbefuldmægtigede, Werner Best har garanteret, at jødespørgsmålet ikke har været rejst i Danmark.

Kilden er fra det supplerende materiale til kildehæftet "Aktionen mod de danske jøder oktober 1943. Flugten til Sverige" (Systime 2003). Kilden er gengivet med tilladelse fra Otto Rühl.